

CONTIMPORANUL

Xilografie originală de Marcel Iancu

Două momente istorice

Iași, primăvara lui 1917. Pe uliți paradează zilnic corpuri de armată rusă, cu mari flamuri desfășurate pe cari stă scris: *pământ și libertate*.

În sala teatrului România, în fiecare seară până'n zorii zilei, poporul rus liberat de jugul Țarilor, discută toate problemele mari sociale ale țării lor și ale omenirii.

Guvernul român și Suveranul, *fără a se fi influențat*, zic ei de acest eveniment mondial, hărăzesc norodului Român o Constituție, cu largi drepturi politice, mult mai largi decât cele pe cari își închipuiau că le vor putea vreodată da de bună voie, și o expropriere care depășea cu mult marginile dorinței și voinței lor.

București, 5 ani de la evenimentele petrecute în Iași. Din Moldova redusă, sărăcită și distrusă prin foame și boală, am devenit România Mare, așa cum poezii o visau și cum nu sperau politicienii.

Generozității divine, te-ai fi așteptat să-i corespundă generozitatea oamenilor. Trei alegeri consecutive au dovedit că poporul vrea să exercite dreptul votului universal pentru el și nu pentru vechii cărmuitori nevrednici. În cursul celor patru ani scurși, mișcarea muncitorilor a fost distrusă, voința țărănilor falsificată în ultimele alegeri. Azi pe ulițele Bucureștilor, nu mai auzi nici cântece revoluționare, nu vezi nici flamuri roșii ruse ori române.

Tot neinfluențat de *împrejurări*, Brătianu Ion

cu complicii săi de ieri și de azi cu Suveranul său de păpuși, *anulează* Constituția din Iași, iau înapoi *drepturile* date poporului. Date, căci atunci poporul lupta pentru întregirea națională pe care a și înfăptuit-o. El n'a dat lupta directă pentru drepturile politice, iar cărmuitorii lui de astăzi și de ieri nu's destul de înțelepți, ca să nu ia înapoi ce-au dat. Printr'un Senat numit liberalii se permanentizează la cârma țării, prin pedeapsa cu moartea, și asasinarea libertății presei, se răpește poporului român puțința de dezvoltare democratică și normală. Încercarea e în adevăr criminală.

Dar sperăm că poporul român de rândul acesta va ști să *lă* ceeace i se cuvine și caută a i se răpi. Odată luat cu luptă, nici un nemernic nu va îndrăzni să mai ia înapoi dreptul câștigat.

Vitejii de la Mărășești să se mobilizeze iar, nu contra atacurilor inspirate din afară, pentru a masca atacurile din lăuntru, ci contra adevăratului dușman intern, și contra atacurilor lui.

Victoria va fi a lor, căci ei sunt cei mulți, și cu ei e dreptatea.

Dr. N. LUPU

Atragem atenția cetitorilor că gravurile din acest număr se reproduc o singură dată, după care elicele se destrug. Fiecare exemplar xilografiat din acest număr al „Contimporanului” are deci valoare de original.

Vignetele din ultimele trei numere se datoresc colaboratorului nostru Maur.

Pentru directorii de teatru, actori, scriitori și toți iubitorii de artă dramatică

Dramaturgia franceză, azi, e la același hotar pe care l'au tras înainte de război, câțiva scriitori. Dramaturgia germană a trecut toate hotarele... Fără o cunoaștere a literaturii dramatice germane contemporane, nu se mai poate face, în chip serios și decent, teatru. Iată de ce — cunoscând lipsa de informație a oamenilor noștri de teatru, și de-aci curajul ignoranței autorilor de comedii de vară și de iarnă, reproducem din Der Neue Merkur (Septembrie 1922) o parte din studiul lui Friedrich Sternthal, asupra dramaturgiei contemporane.

E plin de învățăminte. Suggerează chiar (dată fiind nepregătirea unora și jalea celorlalți) întemeierea de asociații, frății, între scriitori și actori — comitete amicale scriitoricești care să dea prestigiu și acoperire artistică unor teatre românești care, vai!, nu că le-au pierdut pe amândouă, dar nu le-au avut niciodată!...

F. ADERCA

„Suntem la sfârșitul evului burghez. Simbolurile acestuia sunt pentru noi, moarte. Acolo unde simbolurile și-au pierdut valoarea și n'au câștigat alta, apare critica veselă sau amară. Comedia de sfârșit de epocă este în chip necesar anti-eroică. Aci stă influența romanelor lui Anatole France și a comediilor lui Bernard Shaw asupra europenilor. Un director de teatru care vrea să corespundă timpului nostru — și numai astfel poate să pue la punct pe regisor și pe actor — trebuie să joace marile comedii ale vremii noastre sau ale unei vremi care s'a mișcat în aceeași direcție ca și a noastră. Să reprezinte astfel: Aristofan și Menandru, Beaumarchais și Molière (Georges Dandin, prima străfulgerare a revoluției!) Goldoni și Shaw. Nu e oare o rușine ca cea mai mare operă a lui Shaw „Om și supraom” a apărut numai fragmentar pe o scenă germană, iar ultimile două opere „Moartea” și „Înapoi la Metusalem” nu s'au jucat deloc?

„Numai după ce se vor fi jucat aceste comedii, se poate reprezenta și cellalt teatru, atât de mare, că n'a fost încă epuizat nici de noi, precum: de Marlow „Edouard II al Angliei”, de Shakespeare „Antoni și Cleopatra”, „Troilus și Cressida”, „Poveste de iarnă”, „Neguțătorul din Venetia”, „Regele Richard II”, „Regele Enrie IV (ambele piese) „Othelo” și „Furtuna”. Apoi vine întreg Molière, pe care mulți îl socot încă numai un poet „comie”, din Racine cel puțin „Phaedra” și „Britanicus”, ceva din Calderon, ceva din Lenz și Klinger, Goethe, Kleist („Penthesilea”) Büchner, din Byron cel puțin „Kain”, Ibsen și Strindberg, în tot cazul Gogol și Cehov, Hauptmann și Wedekind, în sfârșit toată marea comedie engleză de la Shakespeare până la ultima operă a lui Bernard Shaw.

„Eroismul burghez al lui Schiller sau Grabbe, Grillparzer sau Otto Ludwig, nu-l mai putem suporta azi. De asemenea mila din opera lui Maeterlinck. Intr'o bună zi, și foarte curând!, Shaw și Wedekind își vor fi desvârșit opera de des-eroizare a europenilor. Se și văd clipind zorile unui nou eroism care — oricum s'ar numi — va fi mai adânc, mai puternic, mai mare decât toate eroismele de până azi. Nu fac aluzie la acei codăși ai bisericii sau burgheziei, precum Claudel sau Rolland, în Germania Burte, ci euget la acel eroism care s'a vădit întâi în filosofie și în peristilul căreia a intrat, cel dintâi dintre poezii dramatice Fritz von Unruh”.

„Numai după ce se va alcătui un bun repertoriu (Spielplan) se poate juca bine. Că se poate juca prost și cu un bun repertoriu, e altceva. De aci începe dibăcia regisorului și auto-educația actorului. Că fără un bun repertoriu e imposibil să se joace bine, acest lucru îl vedem zilnic. Și lipsește un asemenea repertoriu pentru că o bună parte dintre directorii de teatre din Berlin (— toți directorii de teatre, însă, din București!... F. A.) habar n'au de adevăratele forțe sufletești ale vremii noastre. Nu e de ajuns prin urmare să ai în fiecare seară, toate biletele vândute; nu e de ajuns să-ți fi tieluit o teorie mai mult sau mai puțin frumoasă despre teatru, ci înfăptuirea unui teatru superior ține de înțelegerea și înfăptuirea artistică a spiritului epocii. Când ai dat de o parte acest postulat, nu trebuie să te mai miri apoi că publicul de scârbă și plictiseală nici nu va mai voi să meargă la teatru!...”

1) A scris Platz (Loc!) Die Offiziere (Ofițerii) Ein Geschlecht (O generație) și altele. — F. A.

Unde-a plecat, călare, Făt-Frumos
De nu se mai zărește nicăierea.
Ori cât și-ar pune soatele pătura,
Ori cât și-ar pogori luna, de jos?

Munții pustii, cu pisculile, cată
Mănuși, din cer, în valea de granit.
Se să-l mai vadă cel puțin odată,
Via, dacă-i viu, sau mort, de-o fismurt:

Cântecul lui, de căre țara toată
Era învăluită ca 'ntr'un vis,
De sta ochiul soimilor închis
În ascultare, s'a oprit deodată,

S'a rupt din codrii, s'a pierdut din ses,
Și goală ca de suflet, tristă, țara
Nu mai găsește parcă 'nfeles
De ce e ziua și se lasă seara.

Fluierul lui cânta și 'ncingătoare;
Și zeci de sale albe, fermecate,
Cu sute de feciori și de fecioare,
Îl ascultau doinind pe înoplate;

Se deșteptau cu doina lui în zori,
Se 'ndrăgosteau la cântecele sale
Și se simțeau log-dnicii, ușori
Și mai frumoși, câlcând în iarba moale.

Prieten bun cu cerbii și mistreții
Și nins de fluturi, jucători în cete,
Jivinele-l priveau ca niște fele
Și cu sfiata dulce-a tinereții.

Unde-a plecat că n'are nimeni știre,
Fătul-Frumos, cu negre plete grele,
Cu ochi albaștri, plini ca de mărgele
Și cu sprâncean 'n jurul lor, subțire!

A coborât din munți, pe stânci, călare,
Și patru nopți a scăpărat pământul,
De sub copitele nerăbdătoare
Ce s'au luptat cu cremeneu și vântul.

Și luându-și fluier, însă și săcure
Și arme grele, 'n mâna lui ușoare,
Trecu, ca o săgeată prin pădure,
Și ca un fulger purtător de soare.

El străbătu, în lat, întreaga țară
Iar Dunărea nevrând să-i facă loc
O spîntecă, sburând, pe la mijloc,
Cu pieptu 'n unde și cu coifu-afară.

Și s'ar fi zis că negrul armăsar,
A cărui nări suflau la fața apii,
Pe Dumnezeu îl aduce, sau măcar
Pe un trimis al lui Traian și-al Papii!

Neamul ursuz din țărnuț dimpotrivă,
Neam trist, urât, și hăd și săngeros,
Amenințase doinele lui Făt-Frumos
Mândria lui și voia lui cea bună.

Iar Făt-Frumos, oprindu-se din cânt
Simți în sânge, flacăra străbună,
În glas, în vorbe, 'n pâine și pământ.
Și o dogoare 'n piepi de vitejie
Și o lumină nouă 'n viața lui
Și o chemare, par'că, din țările
Și 'n toate, glasul nu știa al cui.
Și un îndemn de semne și de șoapte
Nemai știute, nemai încercate,
Ce se iscau și se ștepu în noapte:
Că lua văzduhul noui înfățișări
Și se 'ngroșeau într'insul ființe albe.

Se ridicau talaze mari de mări,
Frunza suna ca zatele și salbe
Par'că jucau, isbite de săgeți,
Murmur de fier și șuier de urale,
Într'o urzeală crâncenă de vieți,
De lănci împiedicate în zăbale.

Acum s'a dus vrăjmașii să-i supție
Și să-i înecă, dacă vor, cu sânge,
Din besna lor adâncă să-i descuie,
Bun și de milă, bun și de-a-i înfrânge!

După cum vor de vreme ce-i urmaș
De Tepeș Vodă și Ștefan cel Mare,
Destoinic fiind să 'nmalțe și altore
Și deopotrivă, țepi pentru vrăjmaș.

Tu țară, așteaptă cântecele iar
Să se strecoare 'n ramuri liniștit,
Din răsăritul mare 'n asfințit
Dela hotar, până 'n hotar.

1913.

T. ARGHEZI

*) Poezie scrisă cu prilejul mobilizării din 1913 și rămasă, din învălmășeala acelor zile, doar în amintirea cătorva prietenii. O divulgăm, cu învoirea poetului.

TEATRUL POPULAR: *Conu Leonida față cu reacțiunea*, *Năpasta* de I. L. Caragiale.

În aceeași seară, Teatrul Popular ne arată cele două fețe mai cunoscute, și atât de caracteristice ale lui Caragiale.

Conu Leonida față cu reacțiunea, e o farsă, concepută ca o farsă — precum de altfel și celelalte două capodopere, *O scrisoare pierdută*, *O noapte furtunoasă* — ridicând însă de puterea de creație a lui Caragiale mult de-asupra valorii ului.

În ce privește *Năpasta*, trebuie să ne spunem fără sfîșiciune uimirea: toată critica noastră a făcut rezerve asupra acestei unice tragedii românești, Caragiale, fiind pretuit mai mult ca amic al lui Mitică. S'a spus că e o pastişă după „Puterea întunericului” a lui Tolstoi, când *Năpasta* are cu totul altă inspirație, iar sufletul tragediei românești este la polul celalt al sufletului izbăvit prin harul mărturisirei și pocăinței, din tragedia rusă! S'a mai spus că Anca, femeia care doarme ani de zile cu ucigașul bărbatului ei, spre a-și plăti odată datoria de răsunare, e o creație ireală, eșită doar din capul lui Caragiale și, poate, din necesitățile tragediei lui. „Ireale” — în înțeles de unilateral — sunt de bună seamă toți eroii din „Năpasta”: ucigașul Dragomir, nebunul oncaș Ion, Gheorghe învățătorul care nu vede că dragostea lui mîrcose a hoit — și Anca, desigur, împreună cu ei. Dar tocmai prin această țigeană a fiecăruia, eroii sunt atât de puternici, de caracteristici, de adânc umani — și când Anca spune învățătorului Gheorghe:

— Du-te! Lasă-mă!... *Eu sunt o femeie cu gânduri vechi...* simți că autorul a bătut cu degetul pe învelișul tare al unui suflet cu câteva rânduri, în adânc, de rezonanță!

Europa va cunoaște și va prețui la adevărată lui valoare pe Caragiale, prin *Năpasta*.

Teatrul Popular nu mai poate fi osândit pentru lipsa unui plan eugetat de activitate (în militarie se zice „ordine de bătae”) când ideea liniei de conduită artistică n'a răsunat — fie și în glumă — nici prin cabinetul directorial al Teatrului Național!...

E ceiaze dezorientează, degradează și descompune armata actoricească.

De altfel, precum am mai spus-o, Caragiale e foarte greu de realizat scenic. Se confundă mahalagismul contemporan (popularizat de Iulian, comicul de cinematografe) cu „forma fără fond” a lui — bunăoară — Conu Leonida, care a fost funcționar la stat, și nu paracliser!... Toți actorii se reped să sublinieze limbajul propriu al personajului, când personajul vorbea senin, cu aceeași conștiință de firesc și superior pe care o are, să zicem, cutare reprezentant al teatrului la o mare gazetă de dimineată.

Nu vom semnala pe d. Brezeanu: el e magistral. Cu Brezeanu se poate face ochiul pământului.

Vom semnala însă (în Anca) pe domnișoara Nițulescu, cu ale cărei prețioase însușiri de voce, dicțiune, figură, siluetă și umblet, un regisor criminal n'a știut ce să facă!...

F. Aderca

Lipsa de numerar

Ceeace se chiamă azi o problemă a valutii a existat pe o seară foarte redusă și înainte de războiu. Diferențele minime dintre monedele diferitelor țări erau însă atât de mici încât nimeni nu le vedea proporțiile de problemă.

Adevărul e că atunci când s'a instituit aurul ca măsură cu valoare fixă, extracția și purificarea chimică a unui kilogram de aur costa aproape exact cât era valoarea lui nominală. Cu timpul însă s'au descoperit mine nou din cari metalul se extrăgea mai lesne, deci cu cheltueli mai mici. Pe de altă parte progresesele chimiei au eftenit enorm purificarea metalului, așa încât valoarea nominală a monedei, nu mai corespundea cu valoarea intrinsecă a metalului. Aurul căpătase oarecum un curs forțat.

Dezechilibrul acesta a avut ca prim rezultat eftenirea monedei, adică o slăbire a puterii ei de cumpărare. Din această pricină și tranzacțiile de dinainte de războiu începuseră să necesite cantități mari de numerar, și pe măsură ce nevoia numerarului se făcea mai simțită, dobânzile începuseră să se urce. Așa explicau economiștii scumpirea trailului și a scontului de dinainte de războiu.

Războiul a reabilitat aurul; pletora de hârtie aruncată pe piață a făcut să se uite mica diferență dintre valoarea nominală dată monedei și costul intrinsec al aurului conținut într'insă. A exagerat însă până la absurd, până la ruină chiar, retele constatate în mic de ze urma eftenirii aurului. Chestia valutară a ajuns azi o problemă formidabilă, iar lipsa de numerar provenită în primul loc din cauza nevoii de cantități uriașe de monedă în tranșacțiuni, o complică și o agravează până la paradox. Ca să ne oprim la un singur exemplu va fi deajuns să cităm cazul Ger-

Filarmonica.- Festival Beethoven dirijat de d. Georgescu.

Îi place Beethoven d-lui Georgescu. Căci simțirea care-l izbăvește și de patinele repetițiilor și de oboseala care-l pregătește programul și mai ales de însuși d-lui Georgescu ce mai simțită a orchestrei? Știm că nu e o simțire de operă il absoarbe, mijloacele financiare și altele sunt mult reduse. Ceea ce face singura notă în marea sa concertului săptămânal și a prestigiozilor simfonice, merită deslăla laudă. Așezem atenția principelui Carol (patronul societății culturale în a cărei subsecție figurează Filarmonica) asupra instrumentelor de suflat. Toată gama, afară de triful flautului graeil, e în suferință. Oe, cornii alăturile mari, mai ales alăturile, trebuiesc neapărat curățate de praaf și muștruluite. Incolo d. Georgescu ne-a dat cu mult elan, ca totdeauna ouvertura Egmout. Simfonia pta lipsită de coeziune și de humoare. Poate că simplitatea și naivitatea pe care o afectează titaul în această poemă delicată, nu corupsese încă bagheta maestrului nostru. Inclînăm totuși să acceptăm lipsa repetițiilor. Nerăbdător d. Georgescu ne angajează în simfonia V-a. Emoția noastră e preconcepută. Și d. Georgescu o susține, cald, pătrunzător, viu, trist, puternic — magistral. De la Audante ritmul era prins de o baghetă magică. Dirijorul se confundase cu opera, cu divinul. Allegro cu prima frază ca o strigare spre zei, ne coplesese nervii, simțirea. E nespūsă, insuportabilă divina teroare. Intransigent d. Georgescu nu cedează o clipă. Sunetele sunt împinse ca o falangă de uriași spre ultimele acorduri în de major. Nici odată aplauzele publicului nu vor răsplăti meritul d-lui George cu de a fi înțeles așa simfonia V-a.

I. G. COSTIN

In fiecare zi!

Iată obsedanta amenințare ce ne-o atârână „Universul” de primu-i cap de coloană, anunțând că de acum înainte va apare și Lunea, adică „in fiecare zi”.

Uff! vor exclama cei mai mulți! Atâta pagubă! cei mai inteligenți! adică cei care nu citesc ziarul lasității de eugetare.

Dar noi vom profera o exclamație mult mai românească. Nu că ne supără acest exces de apariție al „Universului” — Din contră ne învecește.

Dar ca orice glumă are și un gust amar.

Căci ne gândim la acei ce mișună ca furnicile harnice în dosul coloanelor ilariantului ziar care și-a făcut o specialitate din a întreține directori-pești de toate speciile.

Ne gândim la bieții ziaristi care muncesc mai mult și's retribuții mai puțin decât la cel mai sărac ziar, — în gașca reclamei productive din str. Brezoianu.

Ne gândim la sclavii condâului istoviti de cea mai pretențioasă muncă, aceea care cere totdeauna ceva extraordinar ca noutate, concepție sau stil;

Și ne revoltă nerusnarea „Universului” care vrea să le răpească și unica zi în care nu sunt siliți să scrie pentru acel ziar ridicol.

La nenumăratele sisteme care se pun în practică pentru încușurarea presei, „Universul” mai adaugă și pe acela al istovirei gazetarului.

Oare cititorul, acel „miserable lecteur, mon semblable, mon frere” va ști să-i aplice sancțiunea?

F. LIX

maniei. Teascurile Berlinului tipăresc zilnic miliarde de mărci și cu toate acestea lipsa de numerar e acolo atât de mare încât numai marile bănci își pot permite luxul să plătească salariile funcționarilor, 25 la sută numerar și trei sferturi cek. Așezămintele mici lucrează numai în cek.

Dacă ne întoarcem acum privirea spre noi, găsim reu-nite la un loc, toate manifestările crizei financiare post-belice: o valută scăzută până la ruină, însoțită de o scumpire meren în creștere a trailului, agravate de o foarte pronunțată lipsă de numerar.

Soluția celor simpliști ar fi tipărirea de noi bancnote. Asemenea emisiune nu numai că nu și-ar atinge scopul, ba încă l-ar contraveni. Leul ar scădea sigur și mai mult: piața ar avea nevoie de o și mai enormă cantitate de monedă; iar lipsa de numerar s'ar agrava în aceeași proporție. La noi însă a contribuit și un al treilea factor la criza de azi. Prea adevărat. Oamenii noștri cu răspundere au început să-și dea seama despre înrăurirea lui și caută acum un remediu pe care-l cred radical în îndreptarea situației, dar care în realitate, dacă va reuși nu va fi decât un paliativ.

Economiștii noștri și-au dat în cele din urmă seama că numerarul e drenat către sate și că țăraniil îl absorb fără posibilitate, pe seară economică, de a-l întoarce la orașe. Pentru înlăturarea răului ea preconizează acum „sugestionarea” țărăniinii de a-și plăti integral pământul obținut prin expropriere. Nu știm în ce măsură vor satisface țăraniil această așteptare.

Presupunem însă că operațiunea va avea o reușită completă. Câteva miliarde dar, vor lua din nou drumul orașelor. Prin această însă nu s'a suprimat însăși pricina care a făcut ca acele miliarde să se scurgă la țară, așa încât miliardele readuse pe calea plății integrale a loturilor de pământ nu vor întârzia să se înapoieze acolo de unde vor fi aduse printr'un simplu artificiu, care nu se va putea repeta.

Așa dar, un paliativ.

Îndreptarea rânului nu poate veni decât dela îndreptarea greșelii care i-a dat naștere.

Arta lui Adrian Maniu

Un vizual stăruitor până la minuțiozitate. Poezia sa se bizuie exclusiv pe acest procedeu de înscenare amănunțită. Il urmărim mai puțin disimulat și în mai largă libertate, în „Figurile de Ceară” momente în proză, notațiuni artistice, imagini, senzații și gânduri, uneori suită rapidă de tablouri, în cari foarte arare anecdota primează și devine scop. În primul rând Maniu urmărește însuflețirea, sub ochii noștri, a fantoșelor cele mai neverosimile alături de figurile cele mai voit realiste și mai banalizate. Atunci însă intervine virtuozitatea lui în a încadra, în a smulge apoi subiectului calp detaliile inedite cari îl vitalizează și a-l împropăta cu cel mai plastic și mai lipsit de prejudecăți literare vocabular cu putință. Pe drumul acesta merge până la o stângăcie căută-tă, peste cari atenția cetitorului lunecă anevoios, cu opriri și poticneli, pregătite cu o sălbăcie rafinată. Amintirea se încarcă deci cu tot ceea ce a vrut călăuza sireată care ne-a ispitit în călătoria peripețioasă, printre corole, stânci și buruieni tari.

A fugit de clișeu până la sacrificarea clarității, a prigonit formele până la preferirea cioburilor, a vânat ineditul până pe tărâmul interzis de guarzii ordinii literare, al farsei și al incoerenței negative. În proză nici o tendință socială, nici o ostentație analitică. Senzație!

Adorabil când simulează incultura, sinistru când consimte să-și ia rolul, pentru care arată mai puțină predilecție, și mai multă ironie, al decadentului literar, cu apucături năstrușnice. Dar a reușit să inoveze și în acest tip, în care s'au produs și alții, cu faimă, aiurea. Și plutim în trecut.

Literaturii simboliste franceze îi datorește imboldul către o singularizare spre care tindea, fi-
reșc, ființa lui sensibilă, sperioasă, dar bine organizată pentru acea dedublare fără dezecilibru, a personalității ce fuzionează apoi în creația artistică.

Literaturii simboliste române i-a aparținut vremelnice și numai ca militant sub un steag de revoltă. Simțirea lui nu este simțirea specifică simbolistilor și limba lui nu se înrudește cu verbalismul lor scotocit și rafinat. Azi putem alege din Maniu după atâtea poeme, proză, feerii și după „Mășterul Manole” și putem descinde în el fără să ne surprindă că ne găsim nu într-o seră violetă, ci într'un fraged luminis de codru, cu flori simple țâșnind dintre foiele moarte, cu mușchi sălbatic în cari licuriciul vetust scânteie, cu șerpi vechi peste cari fluturi de par, pâlăpie.

Maniu nu e un poet livresc făcut iar nu născut. Poezia lui porcede din el și el e al pământului și al trecutului nostru artistic, atât cât s'a păstrat în cântece, în biserici, în conacuri. De aci, tot pitorescul lui și accentul vădit simplu și popular care pătrunde în toate strofele lui, chiar și în cele din poemul Salomeei:

Vezi lanțul ce picioarele îmi leagă
atât că n'as putea nici să alerg;
— te 'nvăț să-l rupi și să mă ai întreagă
și sângele cu o batistă am să-l șterg.

Iese luna argintie
ca un fulg de păpădie.
Scutură-te luno 'n nori
și însămânțează stele.
Când o fi la cântători
vine dragul vieții mele
cu dinți strânși, cu ochi plânși și cu mărgel.

Trebuie știut, că Adrian Maniu în răstimpuri e desenator destul de dibaci pentru un literat. Gauthier și mai târziu Jules Laforgue și Verlaine, simțirii suror simțirii lui, în literatura noastră, desenau și ei.

Vizualitatea era de asemeni prima lor caracteristică.

I. V.

Sfârșit de vacanță

D-nei Smaranda Florescu

Eri au sosit, în trăsura grea și 'nnoroiată, doi copii de școală. Sunt mai mari, mai negri de cum au plecat, o știu, deși nu-i cunoșteam. Sunt poartă prietenii mei, i-am văzut de demult, și le-am uitat de nume și de chip, decând eram laolaltă închis de după acelaș zid.

Strâng pleoapele, să-mi aduc aminte. Cei doi frați întorși în trăsura grea de țară, și cari privesc cu ochi proaspeți orașul, și li s'au ars obraji și le-au crăpat buzele de aer, merg să-și regăsească tovarășii, dormitorul, cărțile, poveștile. La fel se întâmplă și altădată când îi așteptam pe tovarășii mei, cari erau alții desigur, și erau totuși atât de duioși aceiași. Aveau asupra noastră copii de oraș, o definitivă superioritate, ei cari plecau în fiecare ajun de sărbători, în trăsuri încăpătoare și ferecate, către vre-un sat de lângă câte o mică gară.

Era în noi toți o nostalgie de câmpuri, de zări, de păduri, și de aceea îi însoția închipuirea noastră nelămurit melancolică și geloasă.

Aveau cai, și le știau porecla și apucăturile. Trăiau apoi de pășările curții și de dobitoacele casei, de vite și de turme și le cunoșteau năravul și îngrijirea... Dulăi fioroși păziau cu veriga de-alungul unei sârme. Căini ciobănești umpleau cerul nopții cu alarma lor și ageri își sfârâiau pe poleiuri urmărirea lupilor fugăriți. Jivine releocoliau locașul de vacanță, căci se svonia desmere de urși, ori de o scroafă mistreată, cu ceata ei de pui colțoși. Hoți atacau târziu hambarele, pândari trimeteau pocnete în noapte, logofeți cu veas și chimăr călărau buiestrași hăt-in-câmpuri, pe margini de zare. Fete în strai colorat și flăcăi, apoi cărciumari și hanuri unde se întâmplau înjunghieri și răpiri. Și totdeauna, în vacanță, sosia pe lume un mânz nou, sau un vițel cu abur în bot. Așa băsmiau la focul ofticos al dormitoarelor cei ce se întorceau din răgazul din sat, nouă celor ce nu cunoșteau nici câmpul, nici cerul, nici animalele cari ispăteau vârsta noastră prietenă, — decăt din spusele lor.

Și acum, când alții povestesc la fel, m'as duce lângă fețele lor luminate, în micul cerc atent și minunat. — Dar s'ar face tăcere la ivirea mea.

I. VINEA

Reviste

„Se zice” director Clarnet. O intenție nedissimulată, de ațiră, însuflețește textul anecdotic și de strictă actualitate a revistei care și-a propus să înregistreze cu printronie și fineță, viața diversă a Bucureștilor.

Facta No. 3 o vehementă diatribă a lui N. D. Cocea împotriva sufletului nostru de azi și a preocupărilor lui meschine. O făgăduială discretă de a încerca îndreptare altfel decât prin imprecătuții zadarnice... Cocea prepară o revistă literară și o editură. Nu-i dorim succes, căci îl va avea. Ii dorim în schimb, perseverență și continuitate, căci tocmai asta îi lipsește prietenului Nicoară...

Adevărul Literar No. 113 în care d. N. Bazară venit din Orient cu salvării plini de literatură, poeme și legende găsește un debușeu complezent. Probabil că poporul suveran și vorace, nu numai consimte ci chiar, exige... Avem însă a mulțumi publicației și d-lui Theodor Solacolu, pentru impecabila traducere din Viața lui Cristos a lui Giovanni Papini. Pe lângă aceasta și un desen profund, puternic și elementar de expresiv al lui Marcel Ianeu, salvează prestigiul ziarul batzarizat.

Revista Vremii anul III No. 1 jubilează punând în leagătură politica d-lui Lloyd George, conferința dela Lozana, Tunisia și Dodecanesul, bazinul Ruhr, Nibenlungenliedurile, pacea continentală și scumpirea traiului cu cea de-a treia aniversare a revistei. Și toate acestea, prin pana d-lui Gafencu, D. Em. Ciomac se mironosește pe o pagină întreagă, născocind povestea unui sifon dialogat, pentru a isbuti să citeze „in extenso” o notiță prin care un cronicar suspect impresionat de amploarea fessieră a laudatului, i-a spus că are „un adorabil talent”. Subscrim și noi dintr'un viril sentiment de admirație.

Un portret al d-lui Matei Cantacuzino, semnat Victor Popa, infatigabilul pantograf, dovedește că dacă poate criticul discuta unele formule de artă nesupărat, în schimb nu și le poate apropia nepedepsit, desenatorul. D. Popa rămâne pentru multă vreme încă, un copist nepregătit și pueril.

Flacăra No. 4. Poezia „Ninge” a d-lui Gregorian impune amintirii o strofă:

„Noi stăm grămezi ca sub pământ, departe...

„Iar casele cu fumu 'n sus, livid,

„Seurgându-ne în vid.

„Par lebede cu gâturi 'ntins de moarte.

Ion Călugăru povestește iscusit „Moartea celui din urmă Lăpușeanu”. Pagina d-lui Alfred Alexandrescu despre marele Alfons Castaldi trebuie neapărat citită.

Clopotul No. 13 în dorința de expansiune se adresează concetățenilor noștri turei direct din minarete. Protestăm, în numele bucureștenilor, citând: (pag. 8).

„Meniver, Meniver ne ghiuzel eleri var

„Eleri senden, canalari benden

„Meniver, Meniver, ne ghiuzal memeli var

„Memeleri senden, săcmasă benden.

Se vede treaba că Henri Gad, după succesele lui electorale din Arad și Satmar, optează totuși pentru Durostor, în versete.

Citiți revistele de avangardă:

NOI: Roma-Via Torino, director Enrico Pampolini.

FRUHLIEHT: Revistă de arhitectură expresionistă, director Bruno Taut, Magdeburg.

STYL arta constructivistă olandeză, director Theo v. Doesburg. Anvers.

391 revistă Dada, director Picardia-Tzara, Au Sans Pareil-Paris.

CĂRȚI VECHI ȘI NOI

Primum la redacție o serie de volume apărute în editura „Cultura Națională”, în condițiuni cu totul excepționale.

Semnalăm. I. Minulescu: ROMANȚE PENTRU MAI TARZIU. B. Delavrancea: PARAZITII; H. St. Streitman. REVIZUIRI; B. Constant: ADOLF; Jean et Jérôme Tharaud: UMBRA CRUCII; R. Ortiz: RENASTEREA LA FLORENȚA; K. Kautzky: DELA DEMOCRAȚIE LA ROBIA DE STAT; N. Iorga: HISTOIRE DES ROMAINS; Fr. Steuvers PRIN IMPARAȚIA FURNICILOR; Longos: DAPHNIS ȘI CLOE.

Câteva cărți numai cari pot îmbodobi și prin cuprinsul lor și prin factură, cea mai pretențioasă bibliotecă. Cronicarul nostru literar își rezervă dreptul de a reveni asupra fiecăreia în parte.

Comunicări

Domniile de la poșta continuă să considere publicațiile, mai ales revistele și ziarele săptămânale ca pe un obiect de lux de care pot dispune după bunul lor plac.

Rugăm pe abonată cari nu primesc regulat „Contemporanul” să-l reclame insistent factorului respectiv și să ne comunice aceasta imediat, indicând numărul care nu le-a sosit, la administrația ziarului Bulev. Elisabeta 8 pentru ca să putem trage la răspundere direcția serviciului poștal.

ST. ANTIM

În adevăr, sub regimul latifundiului, marele proprietar și marele agricultor, deși trăiau, deși munciau și câștigau la țară, erau în realitate orășeni cu trebuințe orășenești. Ei dădeau viață comerțului și în genere vieții urbane la noi. Drumul firesc al numerarului era atunci dela țară spre oraș. Exproprierea a schimbat această direcție: Numerarul merge azi dela oraș spre sat. Iar acolo, el găsește o ființă omenească fără trebuințe mari și mai cu seamă fără educație economică.

Banul nu e fructifică de țăran. El rămâne tezaurizat în chip netrebnic și spre cea mai mare pagubă a economiei generale. Am căpătat cu alte cuvinte o economie patriarhală asemănătoare aceleia din poveștile cu grămezile de galbeni cari au prins mușgai, absolut identică cu cea a Indiilor, din clipa când ele au fost cucerite de Robert Clive, când fiecare țăran indian avea câte o comoară ascunsă.

Înțelegem spiritul de înaltă și mai cu seamă de urgentă dreptate, care a prezezut la grabnica realizare a expropriării. Nu e însă mai puțin adevărat că așa cum s'a făcut reforma agrară, adică izolată, s'a comis o mare greșală.

Alcătuiri sociale ideal drepte nu există decât în cărți. În realitate toate societățile omenești sunt strâmbe; ele sunt, ca orașele medievale, rezultatul unei dezvoltări inegale, adesea nelogice, totdeauna nedrepte. Există însă, pentru că alcătuitoarii lor, au știut totdeauna să nu întindă prea mult ața, și au chibzuit totdeauna, ca centrul lor de gravitate să nu devieze prea mult. Or, e foarte logic ca atunci când cineva se încumetă să se atingă de o asemenea clădire nesigură, să fie cu foarte multă băgare de seamă.

Îndreptarea unui singur zid sau numai a uneia din părți poate amenința cu ruina restul slăbănogitului edificiu.

Turnul dela Piza e strâmb. Totuși se ține în picioare, pentrucă acela care l-a conceput s'a conformat legilor fizice. Dacă vreun arhitect, — în cazul nostru vre-un om politic — ar vroi să-l facă azi vertical și dacă pentru aceasta el ar transforma în clădire perpendiculară numai o parte din turn, evident că ar crea o monstruoasă arhitectonică, ca s'ar prefăce imediat în ruină. Tot așa

au urmat oamenii noștrii politici. Voind să îndrepteze edificiul nostru social au acționat numai asupra unei părți din el. Dezecilibrul se face azi simțit. Trăim azi o revoluție pașnică și a cărei manifestare din constantă, însă încă nebagată în seamă din cauza frigurilor postbelice este strămutarea centrului de gravitate dela orașe la satele încă nepregătite.

Pentru a se evita o asemenea răsturnare, pentru care nu suntem încă pregătiți era de dator să se facă reforma agrară să întreprindă concomitent și o reformă a orașelor. Avem un comerț rahitic, pe care îl întreține numai agricultura. Avem o industrie în fașă, căreia — ca și negoțului — i s'a luat orientela prin expropriere. O întărire a acestui comerț și o dezvoltare largă a industriei, cari să alimenteze cu mijloace proprii trebuințele orașelor și mai cu seamă, să desvolte necesitățile azi atât de rudimentare ale săteanului, ar fi fost singurul mijloc să se mențină echilibrul, prea adevărat grevat de multa nedreptate de dinainte de expropriere.

Societatea românească nu și-ar fi văzut centrul de gravitate deplasat atât de brusce și la așa de enorme distanțe. Viața economică n'ar fi gravitat azi cu atâta fatală atracție în jurul satelor. Banul n'ar fi cunoscut acum numai drumul satului; orașele pregătite de cu vreme ar fi avut puterea să-l drezeze cel puțin în parte către ele. Echilibrul atât de necesar între viața rurală și cea urbană și-ar fi găsit o stabilitate prielnică mersului nostru înainte.

Nu s'a procedat însă așa, și relele au început să se facă simțite. Câtă vreme Banca Națională aruncă din teacuri pachete de bilete, nimeni nu și-a putut da seama de urmările unei greșeli fundamentale. Azi însă, nimeni nu se mai poate înșela.

Până ce vom întări orașele și până ce satele se vor ridica, vom asista la o groznică scădere de nivel pe toate tărâmurile.

Indrituirea țăranului va fi actul de dreptate cel mai scump plătit de această țară, — poate pentrucă a venit mult mai târziu decât se cuvenia.

Xilografie originală de Marcel Iancu

Aspecte

Ceața din stradă pare după fereastră, rece, și-i umedă în fânul din carul care trece. Pe lângă ziduri, oameni se furiează încet, și umbra lor, prin geamuri s'asează pe parchet. Aș vrea să vii cu roua pe buze și în mână să te așezi alături pe mobila bătrână, în umbra aruncată de fânul de pe care. Tăcere-ar fi aceeași în raftul cu cărți rare, și în rama prăfuită de lemn sculptat în noduri, unde surâde-o față, cu mici și dure solduri. Tu ai cetai din slove pe zile îngălbenite, cuvinte reci, ca plânsul căzut din stalactite pe lucruri de răcoare păstrate încă bine — pe liniștea din ele și liniștea din mine.

FILIP CORSA

Valuta sub liberali

Cu împlinirea anului expirat făcându-se bilanțul guvernării actuale s'a trecut la pasivul ei, un post — aceluși al valutei — sub un aspect care nu corespunde realității, servind astfel de scuza nemeritată, guvernării liberale.

Adică s'a afirmat în tot locul că leul în decursul acestui an a scăzut — sub competența ocârmuitorilor noștri — doar de la 10 la 8 centime sută și deci s'a coborât cu mult mai puțin ca sub guvernele precedente. Cea ce ar însemna după dânsii că leul a scăzut abea cu 20 la sută în timp ce în anii trecuți seădea cu mult mai mult.

Aceasta ar fi scuza ce și-o acordă sieși guvernul. Uităm însă prea repede că francul francez la rândul-i a suferit pe piața londoneză o identică depreciere; așa că față de etalonul mondial al aurului, moneda noastră națională a scăzut și anul acesta cu aproape 50 la sută deci, în același timp ca și în trecut.

Urmarea: discredit mai mare în străinătate, repercușiune mai puternică la scumpetea costului vieții, specula și îmbogățirile tot atât de dese și mizeria printre clasele muncitoare și mai descurajătoare.

Este cea mai bună lecție servită de soartă acelor cari au venit la cărma țării sfidând și trambitându-și competența, promițând minuni și cari apoi la sfârșitul unui an de guvernare apar slăbiți și se mențin pe după scuze și expediente de identică valoare morală cu promisiunile făcute la venire.

Este însă în același timp tragic pentru o țară ca a noastră căreia întreaga omenire îi invidiază bogățiile naturale și căreia toți îi proorocesc până la banalitate cea mai rapidă și ușoară reintrare în normal, ca tocmai ea să se simtă târâtă continuu spre înrăutățire și coborâre, numai și numai fiind că nu-și are conducătorii modeste, cinștiți, energici și ordonați de cari ar avea atâta nevoie și de cari nu are parte nici acum, cum nu a avut parte nici înainte.

HORIA MANIU

Din cauza lipsei de spațiu cronică asupra premierei care a avut loc săptămâna aceasta la Teatrul mic: Două pamflete de Tris'an Bernard va apare în numărul viitor.

„Forestiera Argeșului“

Societate Anonimă pentru comerțul lemnului și exploatarea de pășuni

Exploatare: Curtea de Argeș și Câmpul-Lung
Deposit en gros și en detail

Splaiul Dr. Brânză No. 1

Birou: Strada Vestei No. 11 București

Telefon 14/22

Povestea vorbei

In Franța totuși

Și în Franța, democrația dela guvern știe să recurgă în momentele de jenă la sistemul călușului în gura opoziției supărătoare. Și acolo ca și la noi muncitorii și conducătorii lor pot deveni peste noapte cauza tuturor relelor cari se abat pe spinarea națiunii. Inchisorile franceze stau căseate în fața pericolelor naționale reprezentate de libera opinie a partidelor de milioane de cetățeni, pentru ca la un semn al d-lui Carde de Sceaux să se închidă ermetice în urma celor aleși pe sprânceană cari nu subscriu la politica guvernului.

Cazul Cachin și al celorlalți fruntași comuniști urmăriti și arestați confirmă pentru a nu știu câta oară dela război încoace, această excepție devenită regulă, și mai ales mijloc infailibil. E interesant însă de urmărit, în raportul unui membru al comisiei care anchetează pe Cachin și ceilalți, cum își permite un acuzator public (numit de guvern) să prezinte Camerei franceze pe cel ce urmează să fie sigur condamnat. Este vorba de raportul d-lui Taittinger care conchide cerând deputaților ridicarea imunității lui Cachin. Cităm un fragment:

„Camera, trebuie să se ferească cu mare băgare de seamă, de a face un act prin care s'ar amesteca într'un fel oarecare în rolul atribuit puterii judiciare.

„Ea trebuie să verifice — și această este o datorie strictă a ei — dacă cererea de ridicare a imunității n'a fost depusă de guvern cu singura intenție fie de a exercita o răzbunare, fie de a realiza o operație politică, fie măcar pentru ca să smulgă de pe banca sa un deputat al opoziției.

„Dacă, în conștiința sa, comisiunea socotește că lucrurile stau astfel, ea trebuie să pronunțe fără ezitare respingerea cererii. Dacă dimpotrivă ea găsește — și aceasta fără a se pronunța în nici un fel dacă acuzațiile aduse sunt întemeiate ori nu, — că în stadiul informațiilor culese, este loeul ca justiția să-și exercite funcțiunea, cum ar face-o față de orice cetățean, ea trebuie să propună Camerei să lae magistraților constituți în acest scop, grija de a-și îndeplini misiunea lor socială“.

„La noi unde sunt codrii verzi de brazil“, când este vorba de ridicarea imunității vreunei deputat socialist, dacă cumva se îndeplinește vreodată această „formalitate“ de către reprezentanții națiunii, ea nu are loc, în cazul cel mai bun, înainte de estropierea „acuzatului“ într'unul din beciurile militare sau civile ale ordinii publice. Cât privește discursuri la a manieră Taittinger credem că un asemenea individ ar fi linșat imediat după pronunțare, sau proclamat complice al trădătorului.

Un om de teatru

Grijuliu de trebile țării care se pot complica acum cu votarea constituției, d. Al. Mavrodi, directorul Teatrelor s'a decis, ni se spune, să opteze (de bună voie) pentru scaunul de deputat. D-sa pleacă dar din funcția care i-a devenit o a doua natură, cu inima strânsă, liber, nesilit de nimeni, cu capul sus, ca un om care și-a făcut datoria... Teatrul Național rămâne orfan, de un spirit ales, cu o vastă și rafinată cultură, cu un gust deosebit, o pricepere desăvârșită și de un sentimentalism înduioșor. Din tenebrele vechei clădiri percepem ecoul repețit al unui prelung oftat de ușurare. Umbre neputincioase ale câtorva foști mediocri oameni de teatru, ca Pompiliu Eliad, Davila și alții, incită poporul culiselor la nerecunoștință.

Fie ca direcția partidului liberal să găsească omul merit să îplinească golul pe care-l lasă d. Mavrodi în fruntea acestei nenorocite instituții de cultură națională.

II principe

Doi principii își disputau de mult dreptul unui blazon bizantin. La o nobilă serată disputa a degenerat în invective ș'apoi pe un teren înzăpezit-Ilustrii martori și doctori n'au putut stabili care e adevăratul Rocambole, din cauză că adversarii își supraviețuiesc. Noi înclinăm a decerna titlul și noblețea, aceluia care are în ascendența sa oul trecut prin inelul de fier, iar în opera vieții, Cazinoul dela Sinaia, Sospiro pentru extorcerea banilor dela țărani spre a fi convertiți în franci, și alte câteva perle nu mai puțin strălucitoare.

I. G. Cs.

Patriotism

Un ziar românesc protestează contra comemorării lui Petofi la Paris în amfiteatrul Sorbonei.

Patriotismul ziarului în chestie ar fi fost mai nobil și mai eficient dacă ar fi consacrat marelui poet umanitar un articol cu prilejul aceleiași comemorări.

E cea mai bună contrapropagandă pe care o putea face.

O, Românie, o, dulce...

Hiena No. 15, în „Pompierul presei la direcția teatrelor“ articol ilustrat de un portret al d-lui Mavrodi desenat cu pricepere de Brutus Haneș, aduce trei acuzații grave:

1) acuză pe Victor Eftimiu că a mituit gazetarii, dându-le bani pentru traduceri inexigibile.

2) acuză pe d-l Alex. Mavrodi „pompiere“ în chestie, de a fi șantajat presa cu amenințarea cererii traducerilor, și de a o fi constrâns astfel, în ceea-ce privește directoratul d-sale, la tăcere.

A treia acuzație e implicată în precedentele două: gazetarii au luat bani sub fosta direcție și terORIZAȚI au făcut sub actuala. „Hiena“ incoruptibilă și fără căluș, răcăie și dă la iveală.

După acest denunț formal ne-am fi așteptat ca d. Victor Eftimiu să desmintă. Dar acest veritabil om de teatru e un prea abil politician ca să vorbească. Ne-am fi așteptat mai mult, și anume ca d. Mavrodi, obligat de situația sa oficială, să ia cuvântul.

Temperamentul său de satrap îl împiedică s'o facă. În sfârșit și mai ales, am fi dorit ca asociațiile de presă întru apărarea reputației profesionale să se ridice, somând cu zecile-i de mii de glasuri, Direcția teatrelor, să publice lista ziaristilor subvenționați. Iar „Societatea Criticilor Dramatici“ se sub prezidenția integrului Em. D. Fagure, ar fi trebuit să interviev cu o vehemență și o stăruință cu totul specială. Nici fostul, nici în deosebi actualul Director, nici Asociațiile de Presă, nici Societatea Criticilor n'a dat semne de viață într'o chestie, care, pe semne, se complică cu altele multe, sub imensa mușama prielnică și comună...

Și hiena, — auziți-o! — urlă în pustiu.

BLOC

Anunțuri-Reclame

Se primesc deocamdată în număr restrâns și după un tarif special, la administrația noastră Bulev. Elisabeta 8. Anunțuri mai mari de 50 linii nu se primesc.

Banca Română de Comerț și de Credit din Praga

Soc. Anonimă capital Lei 40.000.000 deplin vărsat

Str. Lipscani, 2 — Telefon 1510

Reprezentanța Băncii de Credit din Praga, Praga cu sucursale externe Belgrad și Sofia

Bănci Afiliate

Brăila: Banca Poporului, — Constanța: Banca Constanța, — Giurgiu: Banca Dunărea, — Iași: Banca Română de Comerț din Iași

Viena: Commanditgesellschaft Berthold Storfir & Co. I. Schottentrin, 8

Face toate operațiunile de bancă pentru țară și străinătate.

